

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
СЕДМИЧНИК ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

СОФРОНИЙ ВРАЧАНСКИ И РУСИЯ

Винаги в служба на народа, нашето духовенство е дало най-светлите личности в началния период на българското национално възрождане: Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Неофит Бозвели и Иларион Макариополски. Признателното потомство тачи благоговейно тяхната памет и им устройва юбилеи за чествуване на техните изключителни заслуги. Преди няколко години бе чествувана 190-годишнината от написването на „История славяноболгарска“ от Паисий Хилендарски. Тая година ще бъде чествувана 150-годишнината от издаването на първата българска печатна книга „Кириакодромион“ от Софроний Врачански, автор и на първата българска автобиография в българската литература под заглавие „Житие и страдания грешнаго Софрония“, която заради големите ѝ достойнства е преведена още миналия век на няколко европейски езици.

Името на Софроний Врачански обикновено се свързва само с „Кириакодромион“ и с неговата прекрасна автобиография, писана преди избухването на войната против Турция. Разбира се, това са главните негови исторически заслуги, които са достатъчни, за да обезсмъртят името му на вечни времена. Неговата дейност обаче е много по-широка и тя не може да бъде оценена правилно, ако не се вземат пред вид и другите не малки негови заслуги. Той е първият наш будител-просветител, който е въвел още през XVIII в. преподаването на български език в котленското училище, гдего учителствувал непрекъснато цели две десетилетия. Пръв той е преписал пламенната история на Паисий и се погрижил за нейното широко разпространение. Като свещеник и епископ пръв той въвел в църква проповеди на български език, а за да удовлетвори духовните нужди на своите съвременници, превел на български език разни църковни и светски книги. През последните години на своя живот, като емигрант в Букурещ, той развил извънредно полезна обществена дейност, проявявайки се като горещ и предан приятел на Русия. В качеството си на единствен авторитетен представител на поробена България той поддържал връзки с главнокомандуващите Дунавската руска армия през войната от 1806—1812, става пръв проводник на руското политическо влияние у нас и туря здрави основи на руско-българската дружба.

Заслугите на Софроний Врачански като голям обществен деец били оценени по достоинство от българи и руси. Само няколко месеци преди той да почине, един негов ученик-почитател, Дими-

тър Попски, от Трявна, дал израз на всенародната признателност в една ода под заглавие: „Его преподобию господину отцу епископу Врачанскому Софронию“. В тая патриотическа ода, която е първото новобългарско поетическо творение, авторът се обръща към големия народен труженник между другото със следните два стиха:

„Имя Твое загръмело и будет гръмети во веки веков,
„Болгария Тебе венец плете, а (в) небеси уже готов“.

Софроний Врачански бил уважаван и ценен не по-малко и от прославените руски полководци през войната против турците: Михелсон, Милорадович, Прозоровски, Багратион, Каменски и Кутузов. Те са го познавали добре и за връзките им с него съществуват доста архивни материали, от които само една малка част са обнародвани досега. Сведенията за главнокомандуващите Дунавската армия за Софроний Врачански са пръснати в разни документи, които се пазят в държавните архиви на Съветския съюз в Кишинев, Москва и Ленинград.

В разни руски публикации още преди Октомврийската революция се упоменава за съществуването на такива сведения в архивните материали от времето на руско-турската война от 1806—1812. Така в „Труды Бессарабской губернской ученой комиссии“, т. I, стр. 54, бе съобщено още през 1900 година за една преписка, намираща се в архива на Духовната консистория в Кишинев. Според това съобщение, във фонда на Молдаво-влашката екзархия се пазело дело № 217 под заглавие: „Об определении престарелому болгарскому епископу Софронию Враце, жителствующему в Букаресте, одного монастыря для препитания и прожития“.

През 1930 имах възможност да поработя за много кратко време в поменатия архив в Кишинев, но за голямо съжаление преписката за Софроний Врачански не се оказа на мястото; обаче аз успях да открия интересни сведения в една протоколна книга под заглавие „Журнал Молдавляхийской ексаршеской дикастерии“. На 460-ия лист на този „Журнал“ е вписан следният протокол:

„1810 година декември 31, ден събота. Присъствуват членовете на Молдавляшката екзархийска дикастерия. Заседаващите протонерей Лазар Ассакиевич и Тодор Мальявиански. Пристигнаха в 9 часа сутринта. Изслушаха:

1. . . . .
2. Писмото на Негово Снятелство господин главнокомандуващия Армията генерал от пехотата и кавалер граф Николай Михайлович Каменский, с което, като се напомня за избягалия от България и намиращ се в Бу-

курец епископ Софроний, който е предан на Русия, отдавна и при разни случаи е показвал своето усърдие и услуга към Русия (к. м.), иска се, поради немощта и старостта на Софроний, да му се определи един от намиращите се в княжествата (Влашко и Молдава) манастири, за да може да прекара спокойно последните дни от своя живот. Присъстващите в името на Негово Високопреосвещенство Екзарха решиха да се предложи на Влашкия митрополит и кавалер Игнатий да определи манастиря, гдето да пребивава и се издържа поменатият български епископ Софроний.

„Реша се да се уведоми за горното г. главнокомандуващия граф Каменский, а неговото писмо да остане на хранение в дикастерията при другите дела.

„Заседанието се вдигна в 1 часа подир обед.

Брянский

„(Подписали) Протоиерей Лазар Асакниевич
Секретар: Иван Мизецкий

Освен горния протокол в архива на Консисторията в Кишинев се съхраняваше и една преписка на гръцки език с подписа на Софроний като игумен на определения му манастир. Той е подписан заедно с другите игумени на букурещките манастири в едно писмо от 28 април 1811 до Молдовлашкия екзарх със седалище в Яш. Преписката се отнася до издръжката на една болница за ранени войници. За съжаление не всички игумени са прибавили към подписите си имената на манастирите. Така се и подписа на Софроний Врачански. От този документ обаче се установява безспорният факт, че Софроний Врачански е прекарал последните си две години като игумен на един неизвестен досега манастир в Букурещ.

В Кишинев се намира архивът на руските сенатори, които са председателствували диваните на Влашко и Молдава през войната от 1806—1812. В този архив има няколко преписки за Софроний Врачански. Поради малкото време, с което разполагах, когато бях там през 1930, аз можах да използвам само една от тия интересни за нас преписки. Тя е „Дело № 244. По секрету. О претерпеваемом болгарским народом от турков притеснении“. Образувана е по повод на едно писмо на Софроний Врачански за непоносимото положение в България, адресирано на 10 януари 1808 в Петербург. Заедно с едно прошение на името на императора то било представено на последния от Министъра на външните работи граф Н. П. Румянцев. Писмото е обнародвано у нас от покойния д-р Павел Н. Орешков в „Сборник на БАН“, кн. III, стр. 49—50, но не се знаеше по-нататъшната му съдба. От въпросната преписка в Кишинев се установява, че по заповед на императора писмото на Софроний Врачански, адресирано до Петербург чрез „българския депутат“ Иван Замбин от Враца, било изпратено от граф Румянцев в главната квартира на Дунавската армия за проверка и мнение. Главнокомандуващият генерал Прозоровски, намиращ се тогава в Галац, възложил изпълнението на тая задача на председателстващия диваните на Влашко и Молдова сенатора Кушников със седалище в Яш. Последният препратил преписката в Букурещ на генерал Милорадович, който е посетил Софроний Врачански и впечатленията си от водените разговори с него изложил

в доклад до главнокомандуващия генерал Прозоровски. Ето какво между другото той писал в своя доклад:

„Софроний е бил епископ във Враца. В Букурещ той се намира от четири години, от времето когато Пазвантоглу разорил епархията и изгорил манастирите. Софроний е от българите и ми съобщил, че бил в разни места на България, видал на самото място нещастното положение на жителите, които имайки доверие в него като сънародник, заявили му, че желаят да са под покровителството на Русия, тъй като не са в състояние да търпят разните притеснения от турците. Всички безчовечни дела, описани в писмото на Софроний, били вършени във времето на насилническото нападение на Пазвантоглу, който разорил по-голямата част на България...

„През всичкото време, докато Софроний бил в Букурещ, при него са идвали българи отвъд Дунава, за да искат съвет и помощ от него, и именно това го е принудило да пише в Петербург, толкоз повече че целият български народ желае да бъде под покровителството на Негово императорско Величество или пък в негово поданство...

„Аз съобщих на епископ Софроний, че неговото писмо е прието с особено благоволение и че той и всички привързани към Русия могат да се надяват на всевъзможни всепомоществования“...

Софроний Врачански е бил посещаван и от други видни руски полководци и след това. През 1809, във връзка с настъплението на руската войска на десния бряг на Дунава, главнокомандуващият генерал Багратион е водил разговори със Софроний Врачански. Ето какво съобщава генерал А. Н. Петров на стр. 434 от своя труд „История России с Турцией“, том II, 1887:

„За да обезпечи своите действия в България, княз Багратион не пропуснал случая да се осигури и чрез съдействието на българите, като ги повдигне против Турция. За тази цел той влязъл в сношение с българския архиепископ (?) Софроний, живущ в Букурещ.

„Софроний е бил привърженик на Русия... Ползувал се с голямо влияние сред българите. Да се срещне княз Багратион с такова влиятелно лице, било много важно. Софроний обещал своето пълно съдействие за успеха на руското оръжие, но заявил, че българите могат да въстанат само тогава, когато руската войска навлезе в България“...

Вероятно във връзка с разговорите, водени с генерал Багратион, Софроний Врачански отправил в навечерието на офанзивата в България едно „Възвание към българския народ“, което било отпечатано в Букурещ и е издадено от Раковски в „Дунавски лебед“ от 1861. Ето началото на този горещ и сърдечен позив:

„Отечески молитвю в вас, любезни чада мои, роде болгарский! Христиани, що живеете у Булгарскую землю, здравствуйте, Радуйтесь, понеже ето сега придит радост общая на вся Балгария: ето сега приближава спасение и избавление ваши. Ето сега видим и гледаме, како прифтаса милост Божия на беднаго народа нашего, що е влиял Бог милост в сердце благочестивейшему и великому государю императору Александру Павлович и повдигнав его да избави вас от таково турецко варварство мучителство. И ето сега приближава до вас крестоносное его войнство, наши христиански брата, да избавят вас от толикыя беди: ето прииде оний светлий ден, що го чакате от четиристотин години“...

Въпреки напредналата си възраст и разклатеното си здраве, Софроний Врачански е бил винаги в услуга на руското главнокомандуване. Той проявявал особен интерес към въпроса за участието на български доброволци във войната и към съдбата на хилядите преселници от България. Бил е в непрекъсната връзка с „главния попечител“ на българските доброволци и преселници Антон Яковлевич Коронели. Съгласно заповедта на генерал Кутузов от 24 април 1811 Коронели се обърнал към Софроний Врачански за сътрудничество при изработване на „правила“ за преселниците. Софроний Врачански посрещнал с живо задоволство заповедта по Дунавската армия от 26 септември 1811, с която главнокомандуващият генерал Кутузов изказал своята благодарност към доброволците от „земско българско войско“ за проявената храброст в боевете. Един от доброволците бил съгражданинът на Софроний Георги Буюклию Мамарчев, вуйчото на Раковски.

След подписването на мира с Турция, заместникът на генерал Кутузов адмирал Чичагов се погрижил да осигури Софроний Врачански от евентуални неприятности поради активната му намеса на страната на Русия през време на войната. При оттеглянето на руските войски от Букурещ през лятото 1812 адмирал Чичагов наредил до руския консул Кирико да вземе под свое покровителство Софроний Врачански и му бъде полезен при всички случаи, когато ще му е нужна защитата на руското консулство. Тъй като починал като руски поданик, не е изключено в архива на руското агентство в Букурещ или в някой негов доклад до Министерството на външните работи в Петербург да се намери сигурна вест за датата на неговата смърт и указание за манастира, в който е бил погребан този достоен служител на Църквата, голям български патриот и верен приятел на братска Русия.

Никола Трайков

В защита на мира

РЕЧ НА ВЕЛИКОТЪРНОВСКИЯ МИТРОПОЛИТ СОФРОНИЙ ПРЕД КОНФЕРЕНЦИЯТА НА МИРА НА СВЕЩЕНИЦИТЕ ОТ ГОРНООРЯХОВСКА ОКОЛИЯ НА 15 ФЕВРУАРИ 1956 ВЕЧЕРТА В ГРАДСКИЯ САЛОН В ГОРНА ОРЯХОВИЦА

След изслушване на блестящия доклад за мира от Негово Високопреподобие архимандрит Стефан от София, редактор на Църквен вестник, аз желая да ви кажа няколко думи.

Трябва да благодарим на отца сказчика, архимандрит Стефан, който ни завладя вниманието с добре аргументираната и отлично изнесената сказка за мира.

Да, мирът в човешката съвест, мирът в обществата, мирът между народите, мирът на земята, това е днес грандиозният повик на милионите угнетени души, наранени сърца, безпокойни съвестни — на милионите човеци по света.

Мирът е противоположното състояние на размирието, на бунта, на войната.

Този повик за пръв път бе публично и организирано проявен на Първия световен конгрес на мира в Париж на 22 април 1949 година. В столицата на Франция бяха се събрали тогава повече от 2000 делегати, представляващи 72 държави, които издигнаха християнския и всечовешки лозунг: и на земята мир, между човеците благоволение (Лук. 2,4).

В продължение на 7 години, такива конгреси на мира бяха свикани в Москва, Варшава, Виена и Хелзинки, в които участваха представители на православните християнски църкви и на разни религиозни изповедания.

Българското правителство, българският народ и Българската православна църква още отначало се присъединиха към това световно движение

на човеците и народите за опазване на мира, за разрешаване спорните международни въпроси чрез мирни преговори, а не чрез война и с атомни и водородни бомби или други оръжия.

Ние, свещенослужителите на Българската православна църква, издигаме също така божествените християнски принципи за мира, против войната и унищожението на човешки същества, на културни и материални придобивки на нашата цивилизация.

И днес Богочовекът Христос, Княз на мира, Учител и Проповедник на мира и любовта, на братството и свободата, чрез Своите пророци, апостоли, служители шестува по всички меридиани на земното кълбо и зове човеци и народи: „Дойдете при Мене всички отрудени и обременени, и аз ще ви успокоя. Вземете Моето иго върху си и се поучете от Мене, понеже съм кротък и смирен по сърце, и ще намерите покой за душите си; защото игото Ми е благо, и бремето Ми е леко“ (Мат. 11, 28–30).

Живейте и действайте на земята така, че да дойде един ден онова време, когато човеците и народите „ще прекват мечовете си на ораля и копията си на сърпове; народ срещу народ не ще дигне меч, и няма вече да се учат на война“ (Ис. 2,4).

Живейте в мир, и Бог на любовта и на мира ще бъде с вас (2 Кор. 13, 11).

Мир вам! (Иоан. 20, 19),

Левски като религиозно-нравствена личност

Името на великия апостол на българската свобода всякога е извиквало голям интерес у всички българи, които се гордеят с този верен народен син. Има обаче един акт в неговия живот — хвърлянето на расото, който буди съмнение в религиозността му и днес дава повод на мнозина да мислят, че той е бил неискрен християнин, но като реалист не е проявявал атеизма си открито, за да не отблъсне народа от делото. Това ме накара да напиша тази статия, в която ще се постараю да разкрия Левски като религиозно-нравствена личност.

Нашата история не познава друг така идеален образ на една оформена личност, притежаваща трезвен ум и колосална воля, както образа на диакон Левски. В светло-легендарната фигура на безсмъртния борец за свобода, който раздвижва умовете, трогва сърцата и владее волите, с особена сила се откроява неговата нравствена чистота, неговият нравствен гений. Целият му бурен живот от люлката до бесилото е изпълнен с дела, които го сочат като един истински християнин.

Останал от малък сирак, Левски изпитал тежестите и скърбите на живота, а като монах, ходейки по градове и села, той видял как „тиранът се гаври с всичко чисто и свето — турчинът беснее, безчести, псува, коли“, което напластява в сърцето му дълбока ненавист към поробителите.

Това го довежда до оня коренен прелом в живота му, когато диакон Игнатий сваля монашеското расо и се отдава всецяло на революционното дело. Левски разбрал добре, че трябва да извърши Богослужбата си чрез служението на своите по-малки братя. Той търси и осъзнава собствената си личност и намира своя истински път в живота, който отговаря на неговата вътрешна природа и характер. В революционното дело Левски прави пълно разкритие на своите религиозно-нравствени сили, които изцяло изчерпва в името на скъпата българска свобода. Правилно бележи по този въпрос Ив. Унджиев, че „обетът, който диаконът дал пред Бога, не е нещо отвлечено за него; то намира пряк израз в непосредствената служба на народа“.

В това обществено богослужение Левски получава морално удовлетворение на своето будно християнско съзнание и съвест и затова в оня решаващ момент, изпълнен със силна вътрешна духовна борба, той сваля расото и поема трънливата пътека на своята Голгота.

Левски не хвърля расото, а го сваля. Това той не извършва скрито, нито пък демонстративно, а вика своите най-добри приятели и пред тях отрязва косата си, но не я захвърля по храстите на Алтън чанр, а я скътва в кърпата си. Тя е скъпа и мила за него и когато я предава на разплаканата си майка, той ѝ казва: „Мамо, мене ме призовава народният глас да се притека в помощ на поробеното си отечество; затова вече аз не мога да изпълнявам духовната си длъжност и сега се отказвам от нея. Вземи косата ми, та я скрий в сандъка, защото се отделям от тебе, и когато чуеш, че съм загинал, да я извадиш, за да се опеи и погребее заради мене, защото може би ще остана неопят и непогребан“ (Ив. Унджиев).

Скъпването на косата и поръчението към майката показват, че диаконът е гледал сериозно на своя монашески обет, а не като на едно случайно задължение. Той не се отказва от обета си, поради неуважение към него, а по „силата на настъпилите исторически обстоятелства, в които се намира неговият народ. Само съзнанието, че той трябва да посвети силите си за освобождението на народа, и жертвенната му готовност да умре за отечеството, му дават нравственото основание да сваля расото“ (пак там). Левски е бил убеден, че неговата всепредана служба на поробената народ ще залечи този му грях пред Бога и собствената му съвест.

Левски сваля расото не от презрение, а от дълбоко уважение към него. Неговата будна съвест не можеше да се съгласи с това да се носи оръжие под священото расо. Също така една важна причина за свалянето е поетият от него революционен път, който ще го заставя постоянно да сваля и облича расото, което е недостойно за него, като една не обикновена дреха, с която в нелегалния живот не може да се служи, както се намери за добре.

Левски се отдаде изцяло на народното дело, защото се беше „обещал на своето отечество жертва за освобождението му“. Той оставя на страна всичко свое лично и хвърля силите си за организирането на народно въстание. „Девет години той скита се бездомен, без сън, без покой, навсякъде гонен, всякъде приет“. Левски стана проповедник, апостол на българската свобода: „На робите слепи в робската страна говореше често за бунт, за борба“. В тази революционна дейност той проявява пословично безстрашие и страданията, които му е носела тази опасна работа, понасял безропотно. „Аз не гледам на днешните си страдания, нито на всекидневните ми преследвания, от полицията и от самите български изропи. Защото, за да се спечели този свет дар (свободата) и от Бога венец, трябва да се жертва всичко, па дори и себе си“. Той, благовестителят на светото дело, не се оплаква никога и никъде. Несгодите не сломяват, а укрепват неговия мощен дух. Непоколебим в своята вяра, той е непобедим в желязната си издръжливост срещу всички препятствия и опасности.

Тази свещена борба, която го е погълнала изцяло, разкрива неизмеримото величие на неговия дух. В играта между живота и смъртта, той забравя себе си, слива се в общата участ на народното дело. За него народното дело е и Божие дело, защото, който „не работи, е отговорен пред Бога и народа; времето е близо. И в Евангелието нали се казва: човече, трябва да работиш за народа си до смърт и всичко да пожертвуваш за него. Там съм и аз“.

Левски носи в сърцето си силна любов към човека, към своя народ, към човечеството. „За човека — говори великият апостол — както го е създала природата, чак до смъртта си има едничката грижа и Божието благословение да бъде господар с всичките си права“. Всички народи трябва да живеят и коват съдбините си „под едни чисти и свети закони, както е дадено от Бога да живее човекът... Ние не гоним турския народ,

нито вярата му, а царя и турското правителство, което варварски владее не само нас, но и самите турци". Той се бори не за власт, не за корона, а за народни права и свободи, за чиста и света република и затова призовава народа за борба: „На място да леем сълзи, сега да леем куршуми, а надеждата ни е на Правосъдния и на нашите собствени мишци". Неуморимият апостол на свободата е безкористен и не очаква никакво възнаграждение заради това свето дело, което е поел на плещите си. „Ние сме жадни да видим отечеството си свободно — пише той на Филип Тотю — па ако ще после да паса патките". Той не дири награда за своя труд, „защото ако спечели, печели цял народ, а ако загуби, губи само себе си". В тази развихрена борба Левски няма свои страсти, свои лични удоволствия. Той не мисли за своето лично благополучие, нито пък желае след победата да види „себе си на голям чин".

Неговата скромност и чистосърдечие са удивителни. Апостолът слиза в низините при простия народ и се изравнява с него, за да може по-добре да чувства желанията и копнежите му. Никъде и при никакъв случай не е подчертавал себе си, а дори упреква Раковски в себеизтъкване. „Аз не давам глас за себе си: това е презряно от човешината за глупаво и просто нещо". Макар и организатор на едно такова велико всенародно движение, той се поставя на равна нога с всички, обладан от съзнанието, че няма човек, който да не прави грешки, които един другиму трябва да се изтъкват, но не поради лични вкусове, а само в интереса на делото. „И ние дейците трябва често да се съветваме, защото всеки бърка и сам не може да се поправи. Трябва да обичаме оновова, който ни покаже грешката, и нека той да бъде наш приятел".

Левски прекарва целия си живот във въздържание и трезвеност. От неговото тефтерче се вижда как той е пазел и скъпо ценял народната пара, а също така, колко скромно е задоволявал всекидневните си нужди. Луксът за него е бил чужд. В естествената простота и аскетична строгост на неговия живот няма нито поза, нито демагогия. Той не е търгувал със своя патриотизъм — защото „любеше своето отечество красно; беше като скиталец, като дете прост и като отшелник живееше в пост". Апостолът живее в пълно въздържание: не е пушел, нито пиел. За него пиянството е най-големият враг на човечеството, а най-вече на народното дело. Този аскетизъм създава у него трезвен ум, отразяващ се в цялата му дейност, в която няма необмислени и приборзани прояви, нито пък следа от неубозданост и авантюризъм.

До края на своя живот Левски остава девственник. С това той доказва, че наистина е пазил монашеския си обет и се е отдал целият на делото,

като е оставил на страна радостите на семейния живот, който той е могъл да предпочете като мнозина други пред мъката и страданията — единствените си спътници. „Погледът на Левски — както пише З. Стоянов — не е блуждаел по никоя белозабрадена карловчанка и гърдите му не са въздишали по незабравима изгора". Сам Левски е живеел в сърцето на българската жена, не като люоовен блян, а като велик народен герой — патриот, който заслужава саможертва. Известни са такива случаи, когато жени са се жертвували за него, но той никога не е проявил слаоост към тях. Да, Левски остана до края на живота си девственник! С това той фактически изпълни дадения от него пред Бога обет за монашество.

Левски застава пред нас с целия си гигантски ръст като велика личност, носеща в себе си велик дух, в който той съчетава най-големите добродетели на своя народ. Неговите високи религиозно-нравствени качества, които той превъплотцава в своя революционен гений, го издигат на най-висок пиедестал сред всички български революционери от нашето минало. Неговите действия и прояви бяха пълен външен израз на богатото съдържание на чистата българска душа. Със своя „нечут характер", както го нарича Ботев, Левски постигна истински нравствен триумф в живота си.

И сега да се върнем към първите редове. Възможно ли е този „нечут характер" да притежава в себе си прикритост и фарисейщина? Има ли място при този „нравствен триумф" за двуличиe?

Не! Тези качества не са своиствени на неговия характер. Левски не беше прикрит атеист. Той проявяваше своята религиозност винаги и навсякъде. Ако беше атеист, той е можел да не посещава църквата и да не взема участие в религиозните празненства, без някой да го обвини в безбожие, защото трябваше да се пази от властта и предателите.

Преди своята смърт диакон Левски се изповяда. Когато свещеникът се готвеше да прочете разрешителната молитва, апостолът му каза: „Отче, помени ме на това място в молитвата като диакон Игнатий". По свидетелството на софийския свещеник Тодор Митов, последните думи на Левски в изповедта му са били: „Пред Бога и народа нямам никакви грехове. Всичко, което сторих, сторих го за отечеството". Апостолът на свободата увисна на бесилото с чистото съзнание, че е изпълнил обета си пред Бога и че Бог, заради светлото му дело за олагото на неговите помалки братя, ще прости наред с другите му грехове и свалянето на расото, сторено с оглед за по-ефикасно служене на народното освобождение.

Илия Узунов

Плиний Младши и свидетелството му за Христа

Голям и прочут бил римският род, известен под името Плиниус. Двамина са обаче потомците от този древен род, чиито имена поколенията са запазили и до днес: Плиний Старши, командващ римската бойна флота, която квартирвала в Мизена и автор на „Естествена история“. Той загинал „като герой“ (Писм. VI, 16) при изригването на Везувий (79 г. сл. Хр.); и сестриният му син, Плиний Младши, известен със своите „писма“.

Пълното име на Плиний Младши е Кай Плиний Цецилий Секунд (младши, минор). Родил се в 61 (или 62) г. сл. Хр. в градчето Комо (на едноименното езеро). Комо бил промишлен и търговски център и се славел с обработка на желязо. Твърде малък Плиний останал без баща и бил осиновен от вуйчо си, Плиний Старши. За детството на Плиний Младши не знаем почти нищо. Завършил висше образование, каквото било прието за всеки древен римлянин от аристократите: риторическата школа. Той учил история и риторство в прочутата школа на Квинтилиан и приятеля му Никита Жрец. Деветнадесетгодишен бил вече адвокат, а по-късно, като опитен юрист, имал честта да защитава интересите на Сената. След като изслужил и военната си повинност в Сирия (като военен трибун), бързо се издигнал по стълбата на римската магистратура: квестор, народен трибун, претор и консул (в 100 г.). От 111 до 113 бил почетен от импер. Траян с най-висшата тогава административна служба — императорски легат (на Витиния и Понт). Плиний Младши преживял жестоките произволи на Домициана, управлението на Нерва и умрял през царуването на Траяна, около 114 г. сл. Хр.

От многобройните му речи, произнесени при различни големи процеси, не е дошла до нас ни една. За ораторските му способности съдим по запазената напълно „Панегирик към Траяна“ — благодарствено и хвалебно слово към Траян, произнесено в Сената в 100 година по случай назначаването на Плиний Младши за консул. Може да се предполага (Писм. VII, 4), че Плиний се занимавал и с поезия, но в това направление не се отличил особено. Той остава известен и досега със своите Писма (Еписголе). Само от тях ние можем да съдим за него като писател и човек. Всички писма отначало били събрани в два сборника. Единият, съдържащ 247 писма до различни лица, бил подреден хронологически в 9 книги от някой римски автор към края на 1 и началото на 2 в. Другият соорник (една книга) съдържа официалната преписка между Плиний Младши и импер. Траян от времето, когато Плиний Младши бил легат във Витиния (111—113 г. сл. Хр.). Този сборник бил събран и подреден след смъртта на Плиний. Всички писма са красиви по форма и издържани по стил, а по съдържание са цялостни и завършени. Повод за написването им са реални случки. В писмата има обширен и разнообразен материал за охарактеризиране на класовите сили и отношения, материалната култура, бита и нравите в римското общество от епохата на Плиний Младши. Там нами-

раме сведения и за видни исторически личности и значителни исторически събития.

Правилно оценявайки значението на трудовете на Плиний Младши, като исторически извори, Съветската академия на науките ги е издала в изискан и общодостъпен за ползуване вид под надслов: Писма Плиния Младшего, перев. М. Е. Сергеевко, А. И. Доватура и В. С. Соколова, Москва—Ленинград, 1950. Всички писма са събрани наедно (в 10 книги). В това издание е поместен и панегирик императору Траяну. Към текста има кратки приложения от акад. И. И. Толстой, М. Е. Сергеевко и В. С. Соколов, а накрая изяснителни бележки върху писмата относно някои собствени имена, различни случки и характерни прояви из римския живот. От това издание се ползуваме за настоящата статия.

От особено значение за изясняване на поставената от нас задача е писмото на Плиний Младши (от 111 г.), отправено до импер. Траян, във връзка със съдебните процеси около христианиците. Плиний Младши, като императорски легат на Витиния (област в предна Мала Азия), изказва своите съмнения, незнание и колебания, как да разследва и наказва ония, които са обвинени (от доносчици) или сами признават, че са христиани. Съобщава и как постъпвал дотогава — упорствуващите в изповядване на вярата си, ако не били римски граждани, наказвал, римските граждани отправял за Рим, а които се отказвали от христианството и се съгласявали да изпълнят езическите обреди, включително и обряда поклонение на императорската статуя, пускал на свобода.

Ще процитираме някои изрази от това писмо, по реда, както те следват в него. Въпросното писмо е под брой 96 (стр. 343—4) от гл. X на посоченото съветско издание. Там четем: „Никога не съм присъствувал на следствия по христиански дела. . . Ако довеждаха при мене някого в качеството му на христианин. . . аз запитвах самите тях, дали са христиани. . . Имаше пък и такива безумци, които аз, като римски граждани, реших да изпратя в Рим. . . Освобождавах тези (от обвиняемите), които признаваха боговете, извършваха пред образа ти, който аз за целта запоядах да донесат заедно със статуите на боговете, жертва от тамян и вино, а освен това обругаваха Христа: същински христиани не могат да бъдат принудени нито към една от тези постъпки. . . Други, посочени от доносчик, казваха, че са били христиани, но са се отказали от това. . . едни от три години, други от много години, а някои даже от двадесет години. . . Всички (отказалите се от Христа) твърдяха, че цялата им вина или заблуда се състояла в това, че те, обикновено в определени дни, се събирали преди разсъмване, възпявали. . . Христа като Бог и се задължавали чрез клетва да не вършат престъпления. . . кражба, грабеж, прелюбодеяние. . . Тази работа, според мене, заслужава обсъждане, особено поради числото им. . . множество хора от всяка възраст, от всяко звание и от двата пола отиват и ще

отидат към погиване... Достоверно е установено, че **изоставените храмове** (езически)...

Писмо с пореден № 97 (стр. 345) е отговор на императора до Плиний Младши, по същия въпрос. В него императорът, с няколко думи, одобрява начина, по който Плиний води разследванията към обвинените „в принадлежност към християнството“.

От писмото на Плиний Младши ние можем да направим следните неоспорими изводи: 1) Че във Витиния и преди Плиний Младши имало християни и дела срещу тях, но той не присъствувал на такива и затова не знае как да процедира; 2) Че в Мала Азия, в самото начало на 2 в., имало убедени християни даже из римските граждани, които след като не се отказвали от вярата си, били пращани за съдене в Рим, понеже, по силата на съществуващите в римската империя закони, никой римски гражданин не могъл да бъде подлаган на телесни наказания или пък да бъде присъждан без плебисцит; 3) Че макар и при императора Траян да били прекратени делата за оскърбление на величеството,

то за християните било направено мълчаливо изключение, защото римските управители ги подозирали в липса на патриотизъм и вяроност на императора. Затова нарочно Плиний Младши внесал в съдебната зала статуята на Траян и изисвал поклонение пред нея; 4) Че приелите искрено християнството били твърди и никой с нищо не могъл да ги принуди да признаят езическите богове и да почетат императора като божество; 5) Че още преди Плиний Младши да бъде във Витиния, там вече са възпявали Христа като Бог (кармен Кристо квази Део дигере); 6) Че в началото на 2 в. християнството привлякло масите, защото почнали да стават християни всички, без разлика на възраст, звание и пол; 7) Че 50 години след смъртта на Христа в Мала Азия има силно християнско движение, което докарало до изоставане на езическите храмове.

Изхождайки от съдържанието на това писмо, трудно ще можем да обясним появата и бързото разрастване по широта и дълбочина на християнството, ако Христос не е съществувал.

Проф. Б. Пиперов

Яворов и религията

Прозрех, о, Господи, — съдбата.
Мрак създадох за себе си сам:
славата, любовта — в смъртта,
де в врящия пъкъл — адския плам
обгоре душата ми в заблуда
и Тебе, о, Господи, щех да загубя.
Сега в мен е Твоят храм
и аз повече не се чужда
на сиянието Ти небесно,
що къпи изгасналия ми взор
и път на мен пътника лесно
открива, да ме окрили от позор
тук на земята,
гдето завистта и гнусотата
се изливат без свен
и нощ и ден...
Покой да намера
от любовта и дивните възторзи,
готов съм... криле да разперя,
о, Господи, само в Твоите чертози!

В това стихотворение, продиктувано ми няколко дни преди „да разпери крилете си, за да намери покой“ неговата измъчена от черната неблагоприятност и гнусното обвинение душа в чертозите на Господа, са излети чувствата на поета и то чувства на дълбоко вярващ човек, който съзнава, че славата и неговата нещастна любов са били толкова силни, та едва не загубил вярата си в Бога. Тази вяра на поета не е случайна, тя е неделима от неговите душевни трепети и възторзи, тя е вживяна в душата му. Иначе не можеше той да пее във „Великден“, когато спял и безпомощен си спомня за своето детство:

Един и втори удар в безмълвието нощно...
Задружно проехтяват църковните камбани,
и светла вест се носи: повтаря я всемощно

разбуденото ехо в намръщени балкани
и тласка я нагоре към висини бездънни.
Нощ мрачна оживява, — тържественост я пълни
и говор я оглася свръхземен невнятен;
души безгрешни, сякаш процесия безкрайна,
невидими към Бога молитвата си тайна
възнасят и обхождат простора необятен.

Кой би дръзнал при тази стихийна вяра на поета да твърди, че той е против религията? Възкресението на Христа е оживяване на мрачната нощ, в която той се намира и я запълва с тържеството, което винаги и всякога ще запълня душите на вярващите в Христа. В „Есенни мотиви“, когато духът му страда притеснен, умът му страдае ослепен, той от никого помощ не търси освен от Бога и в изнемога и вяра той високо се провиква:

О, Боже, дай една звезда —
и глас, макар на нощна птица...

защото той, в своето страдание, беше петимен да чуе, макар от някой бухал или кукумявка, че е невинен и безмилостно е обруган.

Наистина, имало е мигове, когато той, раздран от несретите в живота, залутан в ревността на оная, която с ревнивата си любов го подлуди и почнаха неговите нескончаеми страдания, проплаква, че неговата песен е видяла всичко — от любовта до позора в света, и в „Песен на песните ми“ похулва Бога:

Но знай и ти: умряха там
и дявола и Бога.

А в „Бежанци“ като преживява ужаса от страданието на нещастните жертви на политическия мракобесен режим на турците, той извиква в своето недоумение проклятие към Бога:

...те чакат милост... Но да знам,
че някой Бог всемощен там

стои на всичко хладен зрител,
извикал бих отгън гърди,
към тоя тъмен промислител:
о, Господи, проклет бъди!

Обаче той съзнава, че е извършил грешка, като е проклет Бога, и бърза, като всеки дълбоко вярващ човек, да се покае и в „Покаяние“ бърза да изчисти душата си и да не остане върху нея нито петно, нито мисъл, която би се използвала против неговата вяра:

Отритнах Те, проклетх Те някога, о, Боже,
и ето ме подвргнат в мрак...
Не милост осенява грешното ми ложе,
чрез Твоята жестокост Те познах.

Отрекох Те, проклетх Те, Господи, и ето ме сред
пъкъла, и ето ме — сред пламъка.

Трудно ще бъде да се намери поне в едно стихотворение или поема на Яворов мигновена мисъл, с която да се потвърди, че той е атеист. Той в своя философско-поетически дневник, като пише за гения и гениалните хора, казва:

„Христос, Който беше един голям мъдрец, а Мохамед, който беше един велик поет, също прогласиха Божествената мисия на земята. Те завладяха света, те разделиха света. Те бяха истински гении“.

Освен ясно изказваната вяра в Бога в своите творения, той вярва и в задгробния живот, защото само в чертозите на Бога ще намери покой, но той ще намери там и любимите си същества: своята майка, и Лора. Това той подчертава в своето последно писмо до любимата си сестра Екатерина, на която пише:

Тино,

Часът настъпи. Сега е годишнината от смъртта на майка ни. Какъв по-хубав ден.

Аз чувам мама да ми говори за хубавия свят, где-то тя живее.

Аз чувствавам трепета на Лора, която ме чака

И аз бързам.

Мила сестрице, мисли, че само там аз мога да се успокоя. И недей плака да не бъда огорчен.

Аз ще бъда винаги с вас, монте мили близки и мама и Лора и аз.

Това показва, че вярата му в Бога не е фикция, а е плът от неговата душевна същина, и затова той винаги носеше Евангелието — живота на Исуса Христа, който живот му служеше, не само да подкрепя самия него в поетия път на творец и революционер — борец за правата и свободите на страдащите в ада, наричан Македония — но и да го поднася по време полагането клетва от страна на македонските революционери. Освен тази скъпа за него книга, той притежаваше от майка си кръстче от Божи гроб с частица от кръста, върху който е бил разпнат Исус Христос. Евангелието и кръстчето бяха неделими от него. Те бяха най-скъпото за него — от Евангелието се научаваше да претърпява страстите и страданията си, защото животът на Христа беше неговият напътственик в живота, а кръстчето му напомваше величието на Голгота, гдето Христос издъхна за спасението на човечеството, на което завеща Светата божествена любов и справедливост: на човек към човека. Яворов чрез Христа обичаше дори и враговете си. Той до последния миг на живота си никого не похули, никого не оскърби и си отиде чист и праведен като малцина.

Сломеният, ослепеният Яворов, в дните на своя живот на непоносими страдания, остана верен на Бога, и напълно примирен с житейските несрети в предпоследните дни на своето земно съществуване високо заяви:

Покой да намеря

от любовта и дивните възторзи.

готов съм пак криле да разперя,

о, Господи, само в Твоите чертози.

Д. Кацев — Бурски

Вътрешноведомствен финансов контрол при Българската православна църква

Когато става въпрос за здрава финансово-счетоводна работа и добра отчетна дисциплина, непосредствено с това възниква представата за добър и ефикасен финансов контрол.

Финансовият контрол е предпоставката за постоянното поддържане на добър касово-оперативен и счетоводен ред, а заедно с това и на прегледна отчетност.

Вътрешноведомственият финансов контрол при Българската православна църква, утвърден по силата на правителствените наредби от една страна и от друга — регулиран с издадения от Св. Синод Правилник за службата на ВВФК при БПЦ, както в миналото, така и сега, вече в една много по-съвършена форма, изпълнява функцията на една твърде осмисляща съществуването си институция, целяща преди всичко опазването на движимото и недвижимо имущество на

разните учреждения по ведомството на Българската православна църква.

При добро планиране, правилно и в духа на законите оформяване резултатите от произведените финансови ревизии, финансово-контролният апарат е безспорен и признат страж, обособен в отделните поделения по ведомството на БПЦ, като институт със строго определена и ясно поставена задача.

Наличието на този контрол до голяма степен е причината за сравнително добрия ред в финансите на Църквата.

Като се имат пред вид статистическите данни, отразяващи работата специално на епархийските контролни органи при някои митрополии, ясно подчертан е смисълът и значението на добре провеждания и напълно резултатен финансов контрол.

Констатираните липси ясно говорят за необходимостта от здрав и добре организиран финансов-контролен апарат.

Като първо и твърде важно условие за създаването на изискан финансов контрол е въпросът за подбора на хората — кадрите.

Добре подготвените финансово-контролни органи, придобили потребната за службата им квалификация, са положително указание за добре проведена финансово-контролна работа.

Правилно схващайки важността на въпроса за квалификацията на епархийските финансово-контролни органи, Негово Светейшество Кирил, Патриарх български, свика на 20 и 21 януари т. г., за втори път, в Бачковската св. обител, днешно съвместно съвещание на епархийските финансови ревизори от Софийската и Пловдивската епархии.

С вешината на добър познавач на финансово-отчетническите въпроси, Негово Светейшество, откри съвещанието, като даде ценни насоки и в общи черти директиви за работата на епархийските финансови ревизори. Подробно проучени и обмислени, те допринесоха твърде много за уточняване и усъвършенстване метода на работата, възприет от ревизорите в тези две епархии.

Правейки извод от работата на епархийските контролни органи, се стигна до заключението, че те трябва да изпълняват задълженията си напълно в духа и смисъла на 2913-то постановление на Министерския съвет и издадените към него допълнителни правителствени и ведомствени разпоредби, за да поставят работата си на високо ниво, отговарящо на изискванията за добре изпълнен обществен дълг, в издирването и опазването на църковното имущество. Така би се гарантирал и установил строг режим на икономии, борба против разпиляването, разхищаването и злоупотребата с църковната собственост и биха се утвърдили гражданската и наказателна отговорности за всички провинени лица, а редом с това, би се внедрила и здрава финансова и отчетна дисциплина.

Съществени предпоставки за създаването на добър финансов контрол са:

1) контролните органи да планират работата си така, че да осигурят ревизирането на всеки един обект по възможност в най-кратък срок от време;

2) на същите да се указва пълно съдействие от длъжностните лица по ведомството на БПЦ;

3) да се поставят на контролните органи само пряко определените им задължения — произвеждането на финансови ревизии;

4) работата им да се провежда по предварително изготвен и утвърден план;

5) да се свикват периодични квалификационни съвещания на контролните органи с цел за уясняване на възникналите през време на ревизионната работа трудни въпроси, уеднаквяване на работата и опресняване на познанията;

6) обсъждане работата на контролните органи от страна на епархийските началства и налагане предвидените по закона санкции на грубо и престъпно провинените длъжностни лица;

7) проследяване движението на ревизионните актове за начет и взимане своевременни мерки за обезпечаване принудителното изпълнение по издадените въз основа на ревизионните актове изпълнителни листове;

8) да се постави като задължение за контролните органи да следят за правилното прилагане на всички закони, наредби, правилници и др. ведомствени разпоредби;

9) да се избягва долушането на продължителност в ревизиите, навлизането в излишни подробности, изоставането на главното и същественото заради дребнавости, защото това са слабости на една ревизия.

Теоретичните познания, допълнени с продължителността на опита, са необходимост за всеки финансово-контролен орган. Доброто познаване на всички закони, наредби, правилници и разни ведомствени наредби, а също така умението да се тълкуват и правилно прилагат общите финансово-счетоводни и отчетни наредби, обуславят качеството и са основен елемент в квалификацията на контролния орган.

Независимо от пряко поставеното им задължение — да установяват вината на провинените длъжностни лица, да определят размера на причинената щета и да посочват съществуващите законоположения, третиращи въпроса за гражданската и наказателна отговорности — контролните органи имат до голяма степен и моралното задължение да подпомагат отчетниците в работата им, при случаите, които не са им добре известни. Ясно е, че поради малограмотността на голям брой от отчетниците, най-вече при църковните настоятелства из селата и манастирите, те са лишени от възможност да следят и дори да разберат твърде често издаваните напоследък финансово-счетоводни норми и имат голяма нужда от компетентните напътствия на контролните органи.

Не би изпълнил добре задачата си онзи орган на контролната власт, който се е ръководил единствено от разбирането да установи начет и търси отговорности. Не е добър контролен орган, също така, онзи, който пожали труда си, без да даде потребните указания и постави в яснота отчетника, като даде правилно отправление на работата в ревизирания обект.

Бездушното и често пъти чисто формалистично отношение в работата на контролните органи може да послужи като причина за утвърждаването на грешките и опорочването на добрия ред.

За да се добие ясна представа за работата, непосредствено свързана с произвеждането на една финансова ревизия при църковните настоятелства и манастирите, от значение е да се има пред вид следното:

1) по отношение на касово-оперативните въпроси, твърде важно обстоятелство е своевременното събиране и отнасяне на приход всички църковни доходи, били те предвидени или не, по бюджета. Редовността в своевременното и правилно събиране на разните такси по таблицата към бюджета;

2) на щателна проверка се подлага състоянието и редовността във воденето на регистрите за кръщаванията, венчаванията и погребенията и съобразно с това, съответното събиране и отнасяне на приход на определените такси за ценни книжа, купел, венци, погребения, частни служби, приходи от полнели, тронове, килим и др.;

3) редовността в своевременното отнасяне на приход начислените лихви по църковните влогове, които на общо основание са доходи за църквата;

4) състоянието на църковните и манастирски имоти, привездането им в известност, снабдяването им с актове за собственост, вписването им в специалната книга, правилното им стопанисване, редовното събиране на наемите (ако те се отдават под наем), редовното вписване на добивите (ако същите се работят от самото настоятелство или манастира), движението на добитъка (ако има такъв) и пр.;

5) относно покупко-продажбата на свещите. Редовност в записването в материалната книга за движението им. Правилността в броенето им. Редовното изписване в същата книга на употребените свещи за църковни нужди, което трябва да става по дати, потвърдено с подписа на служилия свещеник. Редом с вписванията относно движението на свещите, следва да се открият и партиди за покупко-продажбата на фитилца за кандила и тамян.

Предоставените за продажба църковно-монополни предмети, също така трябва да се вписват в нарочна книга, от която да се вижда движението им;

6) контролните органи имат задължението да следят за смисленото, целесъобразно, планово и в духа на съществуващите закони, правилници и други окръжни наредби, оползотворяване на събраните с голям труд църковни средства. Различението, луксът, безсмисленото и понякога съвсем излишно изразходване на средства, само заради това, че по разходните параграфи на бюджета имало свободни кредити, са грешки, които биха донесли отговорност за изпълнителите и распоредителите по бюджета;

7) разходването на църковните средства да става само в кръга на бюджетните предвиждания. Заделянето на суми от дискусии или други макар и непредвидени по бюджета постъпления за извънбюджетни разходи, носят гражданска и наказателна отговорност за отчетниците;

8) при случаите на съвместни погрешни действия между распоредителя и изпълнителя на бюджета, се дири солидарна отговорност. Когато обаче възникне бюджетен конфликт между казаните длъжностни лица, трябва да са на лице, законните условия във връзка с отбягването на солидарната отговорност (писмен отказ);

9) да не се допуска създадената на някои места погрешна практика, председателите на църковните настоятелства, които по закон са распоредители по бюджета, да изпълняват едновременно и длъжността касиер на настоятелството, т. е. изпълнители по бюджета;

10) строга проверка на постъпилите в църковното настоятелство дарове в натура, с оглед редовното им вписване в специално установената за целта книга;

11) размерът на касовата наличност в брой да не надминава определената норма, одобрена от епархийското началство;

12) преглед върху периодично извършваните проверки на касата от страна на църковното настоятелство, съгласно УБПЦ;

13) проверка уреждане задълженията към държавния бюджет — данъци, застраховки и др.

За създаването на добър ред в църковното сметководство, за яснота, прегледност и даване

възможност на ревизионните органи, бързо и лесно да се справят с поставената им задача, необходимо е да се направи следното:

а) на периодично свикваните опреснителни курсове за квалификация на енорийските свещеници, редовно да се изнасят от подходящи лица лекции по чисто финансови и счетоводно-отчетни въпроси. На тези лекции добре ще е да се поканват и касиерите на църковните настоятелства;

б) препоръчително е да се въведе като предмет изучаването на църковно сметководство и отчетност в Семинарията и последния курс на Духовната академия;

в) пълно уеднаквяване по текст и съдържание издаваните от Св. Синод счетоводни книжа: квитанционни книги, бюджетни бланки, партидни приходни и партидни разходни книги, отчетни бланки и др. Тези книги да бъдат пригодени и направени леснодостъпни за разбиране от страна на малограмотните отчетници, най-вече из селата;

г) да се издаде нов правилник за счетоводството на учрежденията по ведомството на БПЦ, съобразно с новото разбиране за финансов ред и отчетност. Също така, периодично да се издават авторитетно и напълно компетентно от страна на висшестоящите организации инструкции във връзка с прилагането на разните закони, наредби, правилници и др.

Оценявайки превъзходството на финансовия контрол, произвеждан на самото място, Министерството на финансите от 1948 година насам, с няколко последователни наредби, преустанови преглеждането на отчетите като безрезултатно и напълно безсмислено и възприе единствено упражняването на контрол по пътя на финансовите ревизии. На това основание всички ведомства отхвърлиха чисто формалистичното отношение на контрола и възприеха метода на финансовите ревизии, даващ пълната възможност на контролните органи да правят проверките си по същество.

Добре уредената касово-счетоводна служба и добрата отчетност, съгласувани с навременния и ефикасен финансов контрол, са достатъчна гаранция за пълното опазване и оползотворяване на църковните средства, а същевременно са първо и най-важно условие за предвардането на църковните отчетници от евентуални отговорности с граждански и наказателен характер.

Големият интерес, с който Негово Светейшество Кирил, Патриарх български, следи укрепването на финансовата дисциплина из църковните учреждения, а също така особеното внимание, с което той движи работата на ведомствения контрол, са добър стимул и указание за преуспяването на установения в църковното ведомство вътрешноведомствен финансов контрол.

Нека бъдем уверени, че постигнатите досега положителни резултати в тази област ще бъдат напълно утвърдени и освен това ще се положат общи усилия за въздигането на финансово-контролния институт в една още по-съвършена форма, целяща опазването и на последния църковен лев.

Георги Фратев
Софийски епарх. фин. ревизор

ХУДОЖЕСТВЕН ОТДЕЛ

Залавянето на Апостола

Разказ от свещ. В. Бенчев

Студена и сурова декемврийска нощ. Селото отдавна притихна, смълча се, заспа. Заспаха и двамата морни пътника, отседнали в малкото крайселско Какринско ханче. Съдържателят на ханчето, Христо Цонев Латиница, като обходи предпазливо обора и след като се увери още един път, че портите са добре затворени и здраво залостени, най-сетне и той се прибра в стаята си и легна... Но сън го не хвана. Той бе неспокоен, тревожеше се нещо, често се вслушваше в мрака.

И след като сам се успокояваше и укоряваше заради тоя страх, отново се оцитваше да заспи. Но... напразно. Сънят бягаше от неговите уморени и зачервени очи... Най-сетне, той, като не можеше да издържи на тия плашещи го съмнения, леко и предпазливо се измъкна от леглото и като се услуша внимателно, се залепи до малкото замръзнало прозорче и дълго, дълго гледа навън и като не забеляза нищо подозрително, той повече за кураж, отколкото по необходимост, взе и запали газената фиридка. От светлината му стана по-леко. Погледна часовника и сам се укори, загдето е станал толкова страхлив. Току-що бе минало полунощ. Да легне, отново, той не пожела, и като нямаше какво друго да прави, залови се да пали печката. Скоро немирни и топли пламъци заиграха във високото кюмбе. Старият комита Христо Латиница, по нареждане на Ловчанския революционен комитет, изпълняваше най-добросъвестно възложената му задача — съдържател на Какринското ханче, в което той посрещаше и изпращаше комитетските хора, отседнали в него. Ето защо когато той бе предупреден да отиде веднага от Ловеч в ханчето, за да посрещне и придружи Апостола, когото турците търсеха под дърво и камък, то той се твърде много изплаши и сега, когато Левски, придружен от Никола Цветков, спеше в съседната стаичка, то той се измъчваше от страх да не би някак турците да дойдат и да заловят Апостола.

А в малката съседна на кръчмата стаичка спяха двамата пътници. Но и техният сън беше неспокоен. Те често се пробуждаха, въртеха се в леглата си и често се питаха ту за едно, ту за друго нещо и пак се опитваха да заспят. Но не успяваха... Най-сетне, когато Левски усети, че ханджията е вече станал, и като отхвърли рязко чергата от себе си, бързо рипна и стана.

В кръчмата той набързо се поздравя с ханджията и през задната врата на кръчмата излезе на двора. Студеният въздух го смрази, той леко се разтрепера, но привлечен от яркия блясък на звездите, които трептеха в ясното изцъклено от студ небе, той остана като прехласнат и дълго, дълго се визира в тях.

Най-после като усети, че е примръзнал, той се завърна в ханчето. А там ханджията и Никола Цветков се бяха прилепили до масата и нещо

закусаха. Поканиха и Левски да хапне, но той отказа и като ги остави, влезе в стаичката. Тук той запали лампата и започна да преглежда някакви книжа... Залисан в тая работа, той не обърна внимание на ханджията, който му съобщи, че отива до селото, за да обади на свои близки хора, за да знаят, че ще отсъствува за няколко дни от ханчето (тъй като трябваше да придружи двамата пътници и да им покаже по-пряк път до Търново)... Никола Цветков остана сам в кръчмата. След като се посетил около торбата с храна, най-сетне влезе в стаичката, помълча, помълча, па се обърна към Левски:

— Е, бай Василе, време е вече да тръгваме или да почакаме дор се разсъмне?...

— Рано е още, Николчо, — отвърна му Левски — но иди пригответи коня, та да е готов, че после да не губим време, а аз тук ще попиша. Трябва да напиша в тевтера си, откъде какво съм взел и за какво съм харчил, докато не съм изумил, че нали сметка отивам да давам... И безкористният и до крайност честен диакон Левски, приведен над малкото си джобно тевтерче, със ситен, но ясен почерк вписа в графата: получих от Ловчанския революционен комитет сумата 2000 гроша — комитетски пари. Той още не беше дописал всичките си сметки, когато силни удари по портите го стреснаха... Услуша се... Николчо бързо влезе в стаята и уплашен му съобщи, че турски заптии тропат на портите... До тях достигаха разярените им викове: „Ач ка пу, хей, ханжи“.

Левски се обърна към слисания до смърт Николчо и с тих, но спокоен глас му прошепна: Не ме познаваш, запомни, не ме познаваш, ни кой съм, ни откъде съм... И докато слисаният Николчо разбере какво става, Левски като извади от пояса пищова си, леко и безшумно излезе през задните врата на къщата, поогледа се и като се затече към плета, той се опита с лъвския си скок да го прескочи, но навоят от единия му царвул се надяна на един от коловете на плета и той, гордият лъв, като покосен увисна и с разтреперани ръце падна с лице напред. При падането пищова му изгърме. Тогава спогаилите се наблизиха турски заптии, които отвред бяха обкръжили ханчето, веднага с вик и гръм се хвърлиха към мястото, където Апостолът с всички сили се мяташе и мъчеше да измъкне закачения си крак от плета. Едно от заштитетата, като извика нещо по турски, веднага вдигна пушката си и гръмна. Курушумът свирна край главата на Апостола, като засегна само ухото му. Зашеметен от удара, Апостолът като прострелян сокол се отпусна и падна на земята. Тогава заштитетата, като глутница изгладнели вълци, с вой се нахвърлиха върху него. Скоро той бе откачен от плета и здраво свързан. Когато Левски дойде на себе си и се видя обкръжен от 20—30 въоръжени заптиета, които го блъскаха и влачиха към хан-

чето, вратите на което бяха вече широко разтворени от уплашения и разтреперан Никола Цветков, той разбра горчивата истина, че е предаден. Тогава той, поразен, се спре и без да обръща внимание на ударите и на обкръжилите го вбесени заптии, като вдигна гордо бунтовната си глава, зашари с поглед из родните простори. И когато пламналите му орлови очи съзряха побелелия хайдушки Балкан, издигнал мощно снагата си там далеч на юг, той цял потръпна в унес и захлас... Припомнил си за своята буйна младост, може би, или за бащин дом, за старата си майка, за делото, в което той се посвети, за пролетта на своите мечти, за тая пролет недочакана... в която камбаните на всеки храм възторжено ще бият, ще зовят; а целият народ — и млад, и стар — от цяло Българско на бунт се вдигне като един. Кога през огън, кръв и дим, тиранът вековен, победен, побегне там към Анадола...

— Отечество мило, о, народе мой, през такава бурна, разцъфтяла пролет да ви видя исках аз веднаж свободни...

Онбашият с един удар на приклада го пробуди от унеса, от бляна...

Той се стресна, огледа се и като разбра горчивата си участ, тихо прошепна: „Прощавай, отечество мило, прости и ти, народе мой поробен... прости!... Какво получи ти от мен, какво?“...

Заптийетата отново го заудряха, забиха и най-сетне го завлекоха в ханчето...

Залавянето на Апостола — диакона Игнатий — Васил Левски стана в ранната и студена утрин на 27 (ст. ст.) декември 1872 г. или на третия ден на Коледа — Стефановден.

ОФИЦИАЛЕН ОТДЕЛ

БЪЛГАРСКА ПАТРИАРШИЯ

Св. Синод

№ 2155 — 16

24 февруари 1956

София

О к р ъ ж н о

До епархийските началства в страната

Ваше Високопреосвещенство,

На 13 март т. г. се навършват 50 години от смъртта на именития наш историк и родолюбив църковно-обществен деец професор Марин Дринов. Роден през 1838 в Панагюрище, той е отраснал в семейство със здраво запазени верски и родолюбиви традиции, които без съмнение са изиграли голяма роля в неговия духовен и обществен растеж. Получил основно образование в родното си място, Дринов отишел по-късно в Русия, гдето завършил Киевската духовна семинария, а след това историко-филологическия факултет на Московския университет с учената степен „кандидат на историко-филологическите науки“. Дринов се отдал усърдно на научна дейност и заедно с учените звания и степени, които едно след друго получавал, той все повече се утвърждавал като историк от голяма

величина, докато най-сетне бил назначен за редовен професор при катедрата по славяноведение в Харковския университет.

Научната и обществена дейност на Дринова е свързана с българския народ — с неговите народностни стремежи и възжеления, а по-късно и с устройството на младата българска държава. Той е автор на множество нучни съчинения, издадени после от Българската академия на науките в три обемисти тома. Той е един от първите основатели на Българското книжовно дружество в Браила от 1869. След Освобождението той дошел в България и бил вицегубернатор на Софийска област, а при руския комисар Дондуков-Корсаков е управлявал отдела за народното просвещение и духовните дела. Той бил един от дейните участници в изработването на Органическия устав, въз основа на който е била създадена първата българска конституция.

Порф. Марин Дринов има и специални заслуги към родната ни Православна църква. Убеден, че вярата на българския народ е най-голямата сила, която го е запазила от погиване през вековете на дългото робство, той е написал много статии в подкрепа на борбата за духовна свобода и църковна независимост. В най-големия разгар на тази борба (1869) излязъл неговият труд „Исторически преглед на Българската църква от самото ѝ начало и до днес“, в който се посочва историческата законност на Българската църква и се изравнява тя с другите ѝ сестри. След учредяването на Българската екзархия (1870), Марин Дринов направил бляскава защита на току-що възстановената Българска църква в статията си на руски език „Болгаре и Константинопольская патриархия“, в която показва какво велико значение е имала за славянството Българската църква. С тези си и още други трудове Дринов е влял много сили в сърцата на нашите първоиерарси и радатели за духовна независимост.

Тежка болест не е позволила на този голям българин да изпълни желанието си да се върне в края на своето жизнено поприще в родината. Той починал и бил погребан в Харков с големи почести.

Св. Синод като взе пред вид големите заслуги на този именит българин към Църква и народ, реши, по случай 50-годишнината от неговата кончина, да ознаменува макар и скромно неговата светла памет. За тая цел, между другите почини: устройване специална изложба в Централния църковен историко-археологически музей, написване на специални статии и пр., Св. Синод, реши да се отслужат по случай годишнината от смъртта на Дринова панихиди в енорийските храмове в страната и да се произнесат подходящи слова.

Препоръчваме се на св. ви молитви и оставаме на Ваше Високопреосвещенство в Христа брат,

Председател на Св. Синод:

† КИРИЛ

Патриарх български